

“Çelik Kubbe”nin Kemerleri İnşa Edilirken - Fatih Ceylan

SAVUNMA SANAYİİ İCRA KOMİTESİ KARARLARI

6 Ağustos 2024'te yapılan Savunma Sanayii İcra Komitesi ([SSİK](#)) Toplantısı'nda, diğer hususlar meyanında, katmanlı hava savunma sistemine dayalı “Çelik Kubbe” projesinin yürürlüğe konulması kararı da alındı. Buna göre, “*Katmanlı hava savunma sistemlerimiz ile tüm algılayıcı ve silahlarımızın bir ağ yapısı altında birbirleriyle entegre çalışması, ortak hava resminin oluşturulması, gerçek zamanlı olarak harekât merkezlerine ulaştırılması ve yapay zeka destekli olarak karar vericilere sunulmasını temin eden yerli ve millî olarak geliştirmekte olduğumuz ÇELİK KUBBE Projesi...karara bağlanmıştır.*”

SSİK kararları arasında yer alan, “...mini/mikro insansız hava araçlarına ve sürü yeteneğine sahip kamikaze insansız deniz araçlarına karşı savunma sistemi projeleri” geliştirilmesi hedefini de geleceğe dönük önemli bir adım olarak addetmek gereklidir. Bölgemizdeki son çatışmalarda, İnsansız Hava Araçları'nın (İHA) bir kuvvet çarpanı olarak oynadığı önemli rol kadar bunlara karşı savunma sistemlerinin (dronesavarlar) geliştirilmesinin ve bu alana da yatırım yapılmasının önemi gözler önüne serilmiştir.

ÇELİK KUBBE

Çelik Kubbe projesine dair alınan karar birçok yönden önemli olduğu kadar aynı zamanda manidârdır. Önemlidir, çünkü ülke imkânlarıyla geliştirilmesine çalışılan hava savunma sistemlerinin bir ağ mimarisî bünyesinde bütünleşik bir çerçevede karşılıklı çalışmalarının sağlanması kavramı ilk kez bu denli açıklıkla kamuoyunun dikkatine getirilmektedir. Manidârdır, zira hava savunmasının katmanlı olduğu -ve bunu sağlayacak sistemlerin ağ temelli bir yapı içinde faaliyet göstermeleri gerektiği resmî söylemde ilk kez açıkça tanınmaktadır. Halbuki bu temel anlayışın Türkiye'nin üyesi bulunduğu NATO bünyesindeki geçmişi en azından yirmi yıl öncesine dayanmaktadır. Türk yönetim çevrelerinin aynı anlayışa epey gecikmeli de olsa sahip çıkmaları umut veren bir adımdır.

Açıklanan kararın diğer önemli bir özelliği, yakın geçmişte taarruzî sistemleri önceleyen bir caydırıcılık siyasasının bu kere savunma sistemleriyle tamamlanması aşamasına geçilmesi, dolayısıyla caydırıcılığın hem saldırı hem savunma bileşenlerinin bütünleşik bir ağ mimarîsinde buluşturulmasıdır. Bu çerçevede, hava savunmasında tek ayaklı (saldırı) caydırıcılıktan savunma sistemleri -boyutunu da içeren bir caydırıcılık kavramına geçiş önem taşımakta ve geçmişte devlet ve devlet dışı aktörlere karşı caydırıcılığın [salt taarruzî sistemlere dayanmasını](#) köpürten yetkililerin ve çevrelerin savlarını boşa çıkarmaktadır. Ulusal güvenliğe yönelik risk ve tehditlerin karşılanmasında ciddi savunma sanayine sahip ülkelerin hem taarruzî hem savunma sistemlerini bütünleştirdikleri ölçüde caydırıcılıkta başarılı oldukları unutulmamalıdır. Bu anlamda Çelik Kubbe saldırı-savunma dengesini kurmak ve bu iki boyut arasındaki açığı kapatmak bakımından bir fırsat sunmaktadır.

Ülke savunması için önemi yadsınamayacak olmakla birlikte sözkonusu proje için neden “Çelik Kubbe” teriminin seçildiği ise kamuoyu nezdinde yeterince gerekçelendirilmemiştir. Bu deyim, İsrail’in hava-füze savunması için benimsediği “Demir Kubbe”yi çağrıştırdığı görülmektedir. Projenin, örneğin “Türk Hava Kalkanı” veya “Türk Seması Perdesi” gibi benzer deyimlerle tanımlanması hiç şüphesiz yerli ve ulusal yönünün vurgulanması bakımından daha anlamlı olurdu.

ÇELİK KUBBE’NİN BÜTÜNLEŞİK YAPISI VE NATO

SSİK kararının münhasıran yazım içeriği esas alındığında, Çelik Kubbe tüm yönleri itibarıyla hayata geçirildiğinde bu mimarî (kara-hava-deniz-siber-uzay) bünyesindeki sistemlerin kendi aralarında uyumu sağlayacak bir ağ içinde ulusal düzeyde faaliyet göstermelerini desteklemek üzere NATO’ya özgü bir bağlantı ([Link 16](#)) sağlanıp sağlanmayacağı hususunda belirsizlik bulunduğu öne sürülebilir. Diğer yandan, Türkiye’nin 2004’teki NATO İstanbul -Zirvesi’nden bu yana [NATO Balistik Füze Savunması](#) içinde yer aldığı, hava ve füze savunmasını kapsayan bu bütünleşik savunma sisteminin önemli aktörlerinden biri olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, Çelik Kubbe öncelikle ve doğal olarak ulusal gereksinimleri karşılayacak olmakla birlikte bu projenin, mevcut koşullarda, açıkça telaffuz edilmese de, NATO’nun bütünleşik füze savunmasıyla bağının kurulacağını varsaymak gerekir.

Hayata geçirilecek Çelik Kubbe’nin tüm kuvvet ve yetenek bileşenleriyle birlikte, önceden belirlenecek tehdit sıralamasını da gözetmek suretiyle, Türkiye topraklarının tamamını kapsama ve koruma altına alması nihaî hedefi teşkil etmelidir. Bu hedefe ulaşınca kadar ortadaki açığı kapatmak üzere İttifak olanaklarından ve çok uluslu girişimlerden ulusal çıkarlar doğrultusunda yararlanmak doğal olacaktır.

AVRUPA GÖKYÜZÜ KALKANI GİRİŞİMİ VE ÇELİK KUBBE

Bu savı destekleyen gelişme Türkiye'nin Almanya'nın öncülüğünde 2023 yılında hayata geçirilen Avrupa Gökyüzü Kalkanı Girişimi'ne ([AGKG](#)) 15 Şubat 2024'te katılması yolundaki kararıdır. Bünyesinde Türkiye dahil halihazırda 11 NATO üyesi ülkenin yer aldığı bu girişimin İttifakın füze savunma mimarîsinin Avrupa güvenliği boyutu itibarıyla ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, gelecekte aşama aşama hayata geçirildiğinde Çelik Kubbe ile AGKG arasında Çelik Kubbe'yi destekleyecek ölçüde organik bir bağ kurulmasının öngörülmesi sürpriz olmayacaktır. Bu bağın teknik olarak kurulması için de NATO bağlantı ağından yararlanılması gerekecektir. Bu açıdan bakıldığında ağ bazlı temelde faaliyet göstermesi hedeflenen Çelik Kubbe'nin tasarımında NATO'yla sağlanması öngörülebilecek bağ konusuna yönetim çevreleri tarafından açıklık getirilmesi icap etmektedir.

Mevcut durumda, NATO üyesi ülkeler, olası hava-füze risk ve tehditlerine karşı istihbarat-keşif- gözetlemeye (ISR) dair elde ettikleri veriler ile radar izlerini Ramstein'a (Almanya'da bulunan NATO Hava Komutanlığı) ve Torrejon'a (İspanya'daki NATO ana radar üssü) NATO linkini (Link 16) kullanmak suretiyle aktarmaktadırlar. Bir yandan AGKG'ya taraf olan, diğer yandan hava-füze savunması alanında NATO'yla kesintisiz veri paylaşan Türkiye'nin geliştireceği Çelik Kubbe projesi içindeki bileşenlerin ulusal savunma ve çoktarafli güvenlik yapıları bünyesinde hangi düzenlemeye göre işlev göreceği konusu önemlidir ve bu alanda bir ayrıma gidilmesi öngörülüyorsa buna da açıklık getirilmesi gerekecektir.

Çelik Kubbe'nin AGKG gibi çok uluslu girişimler ve/veya NATO çerçevesinde de rol üstlenmesinin öngörülmesi durumunda TSK'nın envanterine giren, ancak atıl halde tutulan [S400 füze savunma bataryalarının durumuna](#) da ışık tutulması zorunludur.

ÇELİK KUBBE VE S 400 MUAMMASI

NATO'ya da olumsuz etkileri ortaya çıkan, Türkiye-ABD ilişkilerinde halen kanayan bir yara olan, Türkiye'yi F-35 projesinden ve Türk savunma sanayiini bu

proje içindeki tedarik zincirinden koparan S-400'lerin NATO hava-füze savunma sistemleriyle uyumlu olmadığı, dolayısıyla karşılıklı çalışabilirlikten mahrum bulunduğu bilinmektedir. Ulusal hava-füze yetenekleriyle "uyumunu" sağlamak üzere geliştirileceği iddia olunan [ara yüzün](#) hayata geçirilip geçirilmediği ise kamuoyunun malûmu değildir. Sözkonusu ara yüz üretilmiş olsa dahi, S-400 sisteminin NATO'ya entegre edilemeyeceği Türk yönetimi tarafından da artık tanınmış ve anlaşılmış bulunmaktadır.

Çelik Kubbe projesinin ana bileşenleri arasında yer alan ve Türkiye'nin ağ bazlı ulusal füze savunma mimarîsi için güç çarpanları olan [KORKUT, HİSAR-A+, HİSAR-O+, GÖKDEMİR ve SİPER](#) gibi hava-füze savunma sistemlerinin NATO standartlarında üretildiği, dolayısıyla bu alandaki NATO yetenekleriyle uyumlu olduğu bilinmektedir. Bunların arasına S-400 sisteminin dahil edilemeyeceği, edildiği takdirde tamamlayıcı bir çarpan olarak NATO'nun hava-füze savunma açısından yararlanması mümkün olmadığı herhalde yönetim çevrelerince hesaba katılan bir durumdur.

Her hâl ve kârda Çelik Kubbe mimarîsi bağlamında S-400'lerin rol ve konumu, gerekli resmî açıklama yapılmadıkça, bir muamma olarak kalacaktır. Meseleye daha geniş bir açıdan yaklaşıldığında ise, Türkiye'ye ve özellikle Türk savunma sanayiine ağır bir fatura çıkaran, NATO içinde her zaman ağırlıklı bir rol oynayan Türkiye'nin İttifak'la ilişkilerinde bir çıban başına dönüşen [S400 krizini, müttefik ülkelerle karşılıklı mutabakata dayalı olarak aşmayı hedefleyen yolları bulması gereklidir](#). Bir çözüm şeklinin, [S400'lerin NATO dışı bir ülkeye satılması yoluyla](#) mı, yoksa NATO bünyesinde karşılıklı olarak verilecek güvenceler aracılığıyla mı bulunacağı meselesi devlet katında tabiatıyla ilgili kurumların katılımı ve ortak aklıyla değerlendirilmesi zorunlu güncel bir sınama olma özelliğini korumaktadır.

Türkiye'nin AGKG'ne katılımıyla birlikte düşünüldüğünde Çelik Kubbe projesinin S-400 meselesinin aşılmasında kolaylaştırıcı bir rol oynaması öngörülmelidir. Bu çerçevede, deyim yerindeyse, Türkiye'nin bu "kamburdan" kurtulmasının zamanı gelmiştir.

Fatih Ceylan, Büyükelçi (E.)

1957 Bursa doğumlu. 1979 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Dışişleri Bakanlığına girdi. Master Derecesini Rutgers(ABD)/Princeton Üniversitelerinden aldı. İslamabad Büyükelçiliği, Deventer Başkonsolosluğu ve NATO nezdindeki Türkiye Daimi Temsilciliğinde, Brüksel Büyükelçiliğinde ve AB nezdindeki Türkiye misyonunda çalıştı. Düsseldorf'ta Başkonsolosluk, Sudan ve NATO nezdinde Büyükelçilik yaptı. Merkezdeki son görevi İkili Siyasi İlişkilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcılığıydı. 2019 Şubat ayında emekliye ayrıldı.

Bu yazıya atıf için: Fatih Ceylan, “Çelik Kubbe'nin Kemerleri İnşa Edilirken”, Çevrimiçi Yayın, 13 Ağustos 2024, <https://www.uikpanorama.com/blog/2024/08/13/celik-fc/>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UIK, Global Akademi,

Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.